

Nr 229.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Mald socken m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Bertil Ohlin.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ohlin:

Genom beslut den 22 november 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t kommerskollegium att för Kungl. Maj:t och kronan, i enlighet med ett av statens industrikommission efter samråd med kollegium framlagt förslag, träffa överenskommelse med Bolidens gruvaktiebolag angående bearbetande intill utgången av år 1945 av staten tillhöriga inmutare- och jordägareandelar i vissa utmål inom dels Bjurforsfältet i Norsjö socken, dels Adakfältet i Malå socken dels ock Rävliidenfältet i Lycksele socken, allt i Västerbottens län. Kungl. Maj:ts beslut anmäldes för riksdagen i proposition den 29 november

1940, nr 77. Enligt det av kommerskollegium den 30 december 1940 i anledning av ifrågavarande beslut ingångna avtalet — det s. k. legodriftsavtalet — överlät staten å bolaget att med ensamrätt för statens räkning verkställa brytning av malmfyndigheterna inom förenämnda utmål. Avtalet torde såsom bilaga (*Bilaga A*) få fogas till statsrådsprotokollet.

Till fullgörande av den statsverket enligt avtalet åliggande skyldigheten att tillhandahålla bolaget medel för utförande av anläggningar för malm-brytningen och för anskaffande av vissa maskiner m. m. föreslog Kungl. Maj:t i förenämnda proposition, nr 77, 1940 års urtima riksdag att till Anläggningar för utnyttjande av vissa staten tillhöriga malmfyndigheter m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor. Berörda proposition bifölls av riksdagen (r. skr. nr 96).

Då driften skulle ske för statens räkning, ifrågasattes överlåtelse till staten av bolagets jordägareandelar i utmälen inom Adakfältet. Sedan emellertid bolaget förklarat sig icke vara villigt att avhända sig andelarna men erbjudit sig att upplåta dispositionsrätten till dem åt kronan intill utgången av år 1945 mot att kronan under samma tid erlade dels viss enligt avtal mellan bolaget och dåvarande markägaren vid inköp av $\frac{13}{45}$ av Adak-utmålen till markägaren utgående royalty, dels ock därutöver till bolaget en lika stor royalty, bemyndigade Kungl. Maj:t den 24 januari 1941 kommerskollegium att med bolaget träffa överenskommelse enligt av bolaget erbjudna grunder. Sådan överenskommelse träffades den 21 mars samma år, varigenom legodriften kom att omfatta utmälen i deras helhet. Enligt överenskommelsen äger bolaget vidare under giltighetstiden för legodriftsavtalet eller därefter anmäla sig att för sina andelar deltaga i gruvdriften vid nästföljande kalenderårs början mot viss ersättning till staten för anläggningskostnader.

Riksdagen anvisade därefter (prop. nr 119 och r. skr. nr 253 för år 1942 samt prop. nr 295 och r. skr. nr 344 för å 1943) till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, *dels* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 500 000 kronor samt för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor, *dels ock* för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag av 5 400 000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1943 föreskrev Kungl. Maj:t, att investeringsanslaget ävensom ett till 2 265 000 kronor uppgående odisponerat belopp av de båda reservationsanslagen skulle av kommerskollegium användas i huvudsaklig överensstämmelse med en av kollegium upprättad plan, vilken bland annat innefattade uppförande vid Adak av ett anrikningsverk med en avverkningsförmåga av 100 000 ton rågods per år. I samband därmed bemyndigades kommerskollegium att med Bolidens gruvaktiebolag träffa avtal om sådant tillägg till legodriftsavtalet, att detta komme att avse tillgodogörande jämväl av den s. k. Lindsköldsmalmen och den s. k. Karlssons östra malm, båda belägna inom Adakfältet. Avtal härutinnan slöts den 31 augusti 1943. I avtalet ha angivits samtliga de utmål, som legodriften omfattar.

Den 30 juni 1944 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst tre utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande fortsatt utnyttjande av de gruvfyndigheter, varom nu är fråga, och i sådant syfte med Bolidens gruvaktiebolag upptaga överläggningar i ämnet. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades såsom utredningsmän hovrättsrådet B. V. Lindskog, tillika ordförande, direktören H. V. Abenius och auktoriserade revisorn C. E. Larsson.

I skrivelse den 13 december 1944 ha *utredningsmännen* framlagt förslag i ämnet.

I sin skrivelse lämna utredningsmännen till en början en redogörelse för de inom de olika fälten belägna gruvor, vilka beröras av legodriftsavtalet. Av redogörelsen framgår, att den nu bearbetade malmkroppen inom *Bjurforsfältet* beräknas bli utbruten under första halvåret 1945. Beträffande *Rävli den fältet*, vilket omfattar endast *Rävli dengruvan*, erbjuder en beräkning av malmtillgångarna stora svårigheter. Hittills verkställda undersökningar sträcka sig med undantag av något enstaka diamantborthål endast ned till 120 meters nivå, men intet motsäger att malmen i samma utsträckning fortsätta betydligt djupare. Även över 120 meters nivå måste uppskattningen av malmtillgångarna bli ganska osäker. Den säkert kända resterande kopparmalmen ovan 120 meters nivå uppskattas till 53 000 ton med 3 procent koppar. På grund av malmens oregelbundna form kan man emellertid ej beräkna att utvinna kopparmalmen med denna halt, då vissa omgivande kopparfattiga delar måste medfölja vid brytningen. Den kvantitet zinkmalm över 120 meters nivå, som med någorlunda säkerhet kan beräknas, utgör 265 000 ton med ungefär 8 procent zink, 1,7 procent bly och 200 gram silver per ton. Vissa påträffade malmareor, som ej kunnat kombineras med areor på andra nivåer, antyda att malmtillgångarna kunna vara avsevärt större. Brytningen har hittills huvudsakligen avsett kopparmalm, ehuru viss angränsande zinkmalm medtagits. Såväl krossning som anrikning har skett i bolagets anrikningsverk i *Kristineberg*, varefter de framställda sligerna fraktats med linbana till *Boliden* och därifrån med järnväg till bolagets anläggningar i *Rönnskär*. Vad angår *Adakfältet*, omfattande *Adakgruvan*, *Lindsköldsgruvan* och *Karlssongruvan*, ha de malmkvantiteter i *Adakgruvan*, som i närvarande stund kunna anses påvisade ovan 260 meters nivå, en storleksordning av 750 000 ton med omkring 3 procent koppar. En preliminär uppskattning av malmtillgångarna i *Lindsköldsgruvan* tyder på förekomsten av 1,5 miljoner ton malm med i medeltal åtminstone 3 procent koppar. Innehållet av ädelmetaller är i sistnämnda båda gruvor av underordnad betydelse. Malmtillgångarna i *Karlssongruvan* äro obetydliga och beräknas bli utbrutna under år 1945. Malm från gruvorna inom *Adakfältet* har hittills — fransett malm från undersökningsarbeten — endast erhållits från dagbrott i *Adakgruvan* och *Karlssongruvan*. Den brutna malmen har dels såsom styckemalm fraktats antingen till *Kristineberg* för anrikning i bolagets anrikningsverk därstädes eller direkt till *Rönnskär* för smältning och dels upplagrats för senare anrikning i det av riksdagen beslu-

tade, under byggnad varande anrikningsverket vid Adak- och Lindsköldsgruvorna. Sistnämnda anrikningsverk är, såsom förut sagts, avsett för anrikning av 100 000 ton malm per år, vilken kvantitet beräknas bliva bruten till hälften i Adakgruvan och till återstående hälft i Lindsköldsgruvan. Innan brytningen uppnått angivna storlek, vilket beräknas ske i mitten av år 1945, är avsikten att i verket anrika upplagrad malm. Den framställda sligen ämnar man via Slagnäs järnvägsstation frakta till Rönnskär för vidare behandling.

I fråga om statens kostnader enligt legodriftsavtalet för anläggningar för gruvornas utnyttjande anföra utredningsmännen, att en sammanställning av berörda kostnader utvisade ett belopp av 10,6 miljoner kronor. Vid beräkning av nämnda belopp hade man utgått från att för utbyggnaden av Adakgruvan och Lindsköldsgruvan använt medel, 8,9 miljoner kronor, komme att helt tagas i anspråk men ej överskridas. I anslutning härtill anmärka utredningsmännen, att jämte nämnda 10,6 miljoner kronor genom Sveriges geologiska undersökning å ifrågasvarande gruvor av staten nedlagts — förutom vissa kostnader för prospektering — kostnader för undersöknings- och förberedande arbeten till ett belopp av omkring 3 miljoner kronor.

Beträffande resultatet av legodriften anföra utredningsmännen, att driften intill den 1 juli 1944 utvisade en förlust av sammanlagt omkring 680 000 kronor. Vid beräkning av nämnda belopp hade icke medräknats avskrivning och ränta å förenämnda av staten nedlagda kostnader för gruvorna. Förlust hade uppstått å gruvdriften i Bjurfors- och Rävliidenfälten, under det att gruvdriften i Adakfältet utvisade överskott.

Angående orsaken till hittillsvarande dåliga resultat av legodriften anföra utredningsmännen följande.

Såsom orsaker till det otillfredsställande resultatet av legodriften framstå de nuvarande i förhållande till intäkterna höga kostnaderna för malmens brytning och transport samt metallernas utvinning ur sligen, vilka kostnader, bland annat med hänsyn till de i Rävliidengruvan låga metallhalter i den brutna malmen, blivit anmärkningsvärt stora per utvunnen metallenheter. De höga transportkostnaderna hava väsentligt bidragit till det ogynnsamma resultatet, särskilt beträffande Bjurforsgruvan, varifrån malmen i oanrikad form måst sändas till Rönnskär.

Därest vid brytningen i Rävliidengruvan de kopparfattigaste partierna kvarsatts, hade säkerligen ett bättre ekonomiskt resultat beträffande denna gruva vunnits. Även om den brutna kvantiteten härigenom blivit avsevärt mindre hade kopparkvantiteten därför ej behövt minskas i någon större grad. Därest exempelvis halten på det brutna berget kunnat höjas från 1,53 procent koppar, vartill medeltalet för 1943 uppgått, till 2 procent koppar, medan brytningskvantiteten sjunkit från under nämnda år uppnådda 53 885 ton till 40 000 ton, hade kopparinnehållet endast minskat från 824 ton till 800 ton. Av gruvkartan framgår också, att rummen brutits avsevärt större än de areor, som efter provtagningen av malmen kunnat bedömas som brytvärda. Dessa förhållanden ha beaktats vid brytningen 1944, och under första halvåret nämnda år har den brutna Rävliidensmalmen hållit i genomsnitt 1,9 procent koppar samt driften gått i det allra närmaste ihop. Det finnes alltså anled-

ning förmoda, att brytningen i Rävlidengruvan icke skall behöva utvisa sådan förlust, som de föregående åren varit fallet.

Beträffande Bjurforsgruvan torde resultatet blivit förbättrat, därest i malmen ingående svavelkis bättre utnyttjats.

Rörande det fortsatta utnyttjandet av ifrågavarande gruvor — med vilka utredningsmännen säga sig avse endast Rävlidenfältet och Adakfältet, enär Bjurforsfältet såsom antagligen utbrutet icke kunde komma i fråga — ha utredningsmännen övervägt olika möjligheter, såsom försäljning, utarrendering, statlig drift och legodrift i nuvarande legodriftsavtals bemärkelse. Utredningsmännen framlägga följande synpunkter på dessa olika alternativ.

Försäljning. De belopp, som hittills nedlagts och beräknas bli nedlagda å Rävlidengruvan, Adakgruvan och Lindsköldsgruvan, innan nu pågående utbyggnad av de båda sistnämnda gruvorna blivit färdig, utgöra omkring 12 500 000 kronor. Under åren 1941—1943 har driften vid nyssnämnda gruvor visat ett underskott av omkring 500 000 kronor. Vad staten vid en försäljning först borde ha täckning för utgör sålunda — förutom vissa prospekteringskostnader — omkring 13 000 000 kronor. Då man för närvarande saknar möjlighet att bilda sig en uppfattning om resultatet av den framtida driften vid gruvorna och sålunda icke heller kan beräkna, i vilken utsträckning de nedlagda kostnaderna för anläggningarna kunna bli amorterade, är det mycket vanskligt att fastställa skäligt försäljningsvärde för gruvorna. Utredningsmännen anse sig därför icke nu kunna framlägga förslag till villkor för en dylik försäljning. Det må emellertid framhållas, att frågan bolagets sida vid överläggningar med utredningsmännen visats visst intresse för förvärfv av gruvorna.

Utarrendering. Beträffande en utarrenderad gruva föreligger alltså risk för att gruvdriften icke bedrivs på det lämpligaste sättet. Arrendatorn har ofta icke intresse av att lägga ned kostnader för att bedriva förberedande arbeten i den takt, som är erforderlig, eller vidtagna övriga åtgärder, som äro nödvändiga för att driften på ett tillfredsställande sätt skall kunna fortgå även efter arrendetidens slut. Den verkliga malmproduktionen måste nämligen föregås av långvariga och kostnadskrävande tillredningsarbeten, såsom schaktsänkning, ortdrivning och iordningställande av brytningsrum. Om dylika arbeten eftersättas, kan det taga mycket lång tid att åter sätta gruvan i produktivt skick. Vidare ligger det i arrendatorns intresse att i största möjliga utsträckning under arrendetiden utnyttja gruvan, varför lätt s. k. rovbrytning kan komma att ske. Därest arrendetiden emellertid omfattar gruvans hela livslängd, torde förut angivna olägenheter vara av mindre betydelse, men i samma mån som arrendetiden förkortas bli nackdelarna allt större. Att bestämma en skälig arrendeavgift och övriga villkor för arrendet är förknipat med stora svårigheter, särskilt under nuvarande förhållanden beträffande ifrågavarande gruvor.

Statlig drift. Om staten själv skulle bedriva gruvdriften måste en lämplig organisation skapas för driftens omhändertagande. En olägenhet med ifrågavarande driftsform i förevarande fall utgör det förhållandet, att staten endast delvis förfogar över anläggningar för malmens anrikning och vidare förädling. Visserligen hava sligerna som sådana marknadsvärden, men för anrikning av Rävlidensmalmen är staten — därest icke staten bygger ett anrikningsverk — beroende av bolagets villkor för malmens anrikning i Kristineberg. Vidare kompliceras förhållandet därigenom, att bolaget har viss

äganderätt beträffande vissa utmål i Adakfältet. Statlig drift skulle visserligen innebära fördelar så till vida, att driften vid varje tillfälle kan anpassas efter statens önskemål. Denna driftsform ter sig dock i förevarande fall mindre ändamålsenlig, även om ett särskilt bolag bildas för driftens omhändertagande.

Det kan i detta sammanhang erinras om möjligheten enligt gruvlagen att bedriva gruvdriften i Adakfältet enligt gruvlagens bestämmelser om samäganderätt i gruva.

Legodrift i nuvarande legodriftsavtals bemärkelse. Den vid ifrågavarande gruvor för närvarande bedrivna legodriften är uppenbarligen förenad med vissa nackdelar. Sålunda innebär ett bok- och räkningsförfarande för beräkning av de med verksamheten förenade kostnaderna alltid en olägenhet. Vidare torde, som i förevarande fall, en garanterad ersättning av viss procent på medelförsäljningspriset å ur malmerna utvunna metaller icke vara lycklig, då en dylik ersättning icke heller uppmuntrar till drivande av verksamheten på det rationellaste och billigaste sättet.

Legodriften innebär emellertid även vissa fördelar för staten, bland annat, i förhållande till arrende, att staten erhåller ett starkt inflytande över verksamhetens bedrivande och inbesparar den riskpremie, som bolaget vid arrende varit nödsakat betinga sig, samt i jämförelse med statlig drift, att bolagets erfarenheter av och organisation för gruvdrift få utnyttjas.

Med hänsyn särskilt till svårigheterna att för närvarande bedöma det blivande resultatet av gruvdriften syntes enligt utredningsmännens mening den nuvarande formen för gruvornas utnyttjande i princip böra bibehållas tills vidare. Emellertid borde man, i den mån så vore möjligt, därvid söka minska olägenheterna med det nuvarande legodriftsavtalet. Utredningsmännen hade med bolaget fört förhandlingar om gruvornas fortsatta utnyttjande. Dessa förhandlingar hade lett till att bolaget förklarat sig villigt till fortsatt legodrift enligt ett vid skrivelsen fogat förslag till avtal. För att den ifrågasatta legodriften liksom för närvarande skulle kunna omfatta samtliga utmål vore bolaget berett att till staten upplåta sina andelar i desamma på villkor, som upptagits i ett skrivelsen jämväl bifogat avtalsförslag.

Förslagen till avtal torde såsom bilagor (*Bilagor B och C*) få fogas till statsrådsprotokollet. I likhet med utredningsmännen torde jag beträffande de närmare bestämmelserna i avtalsförslagen få hänvisa till dessa.

I anslutning till förslagen anföra utredningsmännen följande angående vissa huvudpunkter samt skiljaktigheter mellan nuvarande villkor för legodriften och villkoren enligt förslagen.

Tiden för legodriften har i förslaget till nytt legodriftsavtal — liksom i det nuvarande legodriftsavtalet — satts till fem år. Bolaget har emellertid uttalat det önskemålet, att tiden måtte bestämmas till tio år, varför intet hinder torde möta att i det nya avtalet insätta sistnämnda tid, därest så skulle anses för staten fördelaktigt. Utredningsmännen, som i princip anse, att avtal om gruvdrift icke bör slutas på kort tid, vilja dock ej nu under rådande kristid föreslå den längre tiden med hänsyn till ovissheten om hur förändrade förhållanden kunna komma att inverka på resultatet av legodriften.

Utredningsmännen ha funnit det vara särskilt angeläget, att en ändring sker av bestämmelserna angående den vinst, som bolaget får tillgodoräkna

sig enligt nuvarande legodriftsavtal, så att bolagets intresse att driva verksamheten på ett ur ekonomisk synpunkt mest ändamålsenligt sätt stimuleras. Nämnda garanterade vinst av 7 procent på medelförsäljningspriset å ur malmerna utvunna metaller jämte 10 procent å eventuellt driftsöverskott har därför i det föreslagna avtalet utbytts mot en ersättning av 15 procent på driftsöverskottet. Det bör anmärkas, att såväl enligt det nuvarande som i det föreslagna legodriftsavtalet legodriften icke belastas med avskrivning och ränta å av staten nedlagda kostnader för anläggningar vid gruvorna. Därest legodriften vid något av gruvfälten skulle utvisa underskott, skall bolagets vinst beräknas endast å överskottet vid det andra gruvfältet. Utredningsmännen ha visserligen utgått från att driften vid gruvfält, som visar förlust, icke skall fortgå under någon längre tid, men om staten ändock ur andra synpunkter än de rent ekonomiska skulle önska att driften skall fortsätta, har man ansett det rimligt, att bolaget icke skall bliva lidande härpå vid vinstberäkningen.

Därest det är uppenbart, att legodriften vid ettdera eller båda gruvfälten kommer att för kommande brytning uppvisa underskott enligt det föreslagna avtalet, har staten särskild rätt enligt avtalet att bestämma, att den förlustbringande legodriften skall upphöra redan efter sex månader. Denna rätt torde ha särskild betydelse under en tid, då brist på ifrågavarande metaller icke föreligger inom landet och följaktligen ekonomiska synpunkter på legodriften kunna få vara helt avgörande.

Nuvarande legodriftsavtal upptager icke några bestämmelser om vad som skall räknas till nyanläggningskostnad eller driftskostnad. Det torde vara omöjligt att draga upp fullt skarpa gränser i detta avseende. Då det ändock synes vara av stor betydelse, att en gränsdragning mellan nämnda slag av kostnader sker — särskilt för beräkningen av det ekonomiska resultatet — har man i det föreslagna legodriftsavtalet med utgångspunkt från de principer, som bolaget i detta hänseende tillämpar i sin redovisning beträffande sina egna gruvor, angivit, vad som skall hänföras till nyanläggningar.

I det föreslagna legodriftsavtalet ha åtskilliga detaljbestämmelser intagits angående fördelningen av sådana kostnader, som äro gemensamma för legodriften och bolagets egen verksamhet, vilka bestämmelser i huvudsak ansluta sig till av bolaget numera infört, förbättrat redovisningssystem. Jämväl i det nuvarande legodriftsavtalet finnas vissa bestämmelser angående kostnadsfördelning, vilka emellertid äro alltför summariska och icke lämpliga för det nya redovisningssystemet. Genom de föreslagna bestämmelserna underlättas den redovisningsmässiga kontrollen av avräkningarna för legodriften. Det bör emellertid särskilt anmärkas, att bolaget — i motsats till vad som nu gäller — genom nyssnämnda bestämmelser fått rätt att, i den mån bolagets anläggningar och förråd utnyttjas för legodriften, bland kostnaderna tillgodoräkna sig ränta på det kapital, som investerats i anläggningarna och förråden. Liksom för närvarande är fallet utgår däremot icke ränta å av bolaget tillhålllet driftskapital.

Den i det tidigare legodriftsavtalet intagna bestämmelsen om skyldighet för staten att ersätta bolagets utgifter för eventuell krigskonjunkturskatt för intäkter av legodriften har icke medtagits i avtalsförslaget.

Enligt förslaget till nytt avtal angående upplåtelse till staten av bolagets andelar i vissa utmål inom Adakfältet har bolaget tillförsäkrats fordrad ersättning för upplåtelsen, vilken ersättning för att åstadkomma enkelhet vid tillämpningen bestämts att utgå med 40 öre per ton uppfordrad malm från de utmål, vari bolaget är delägare, alltså även för det fall att staten har del i dessa utmål. Ersättningen har beräknats så, att bolaget erhåller viss gottgörelse för upplåtelsen till staten, sedan bolaget utgivit ersättning för sitt förvärv av utmålsandelarna. Under den ifrågasatta tiden för det föreslagna le-

godriffsavtalets giltighet torde brytningen inom Lindsköldsgruvan endast komma att beröra de utmål, vari bolaget icke har del. Det kan anmärkas, att bolaget fortfarande äger rätt att anmäla sig att för sina andelar deltaga i gruvdriften med början viss tid efter anmälan.

Utredningsmännen anföra slutligen, att ehuru genom det föreslagna sättet för beräkningen av bolagets vinstandel ett incitament skapats för bolaget att förbilliga legodriften, vissa risker ändock föreläge för att legodriften kunde bli skött på ett för staten mindre tillfredsställande sätt ur ekonomisk synpunkt. Av största vikt vore därför, *dels* att vid utarbetandet av planerna för legodriften statens intressen på bästa sätt tillgodosåges *och dels* att de möjligheter till en fortlöpande kontroll, som det föreslagna legodriffsavtalet medgäve, på ett tillfredsställande sätt tillvaratoges.

Över utredningsmännens förslag ha, efter remiss, yttranden avgivits av kommerskollegium, Sveriges geologiska undersökning och statens industrikommission.

Sveriges geologiska undersökning finner, i likhet med utredningsmännen, att legodrift enligt det uppgjorda avtalsförslaget utgjorde den för närvarande lämpligaste formen för exploatering av ifrågavarande fyndigheter, varför ämbetsverket förordade förslaget. Vad beträffade giltighetstiden syntes den av utredningsmännen föreslagna tidsbegränsningen, fem år, icke böra överskridas.

Statens industrikommission har meddelat vissa uppgifter angående beräkning lagerhållning och produktion av koppar under åren 1945 och 1946 samt i anslutning härtill framhållit, att malmfångsten från nu ifrågavarande gruvfält i nuvarande läge vore av stor betydelse för upprätthållandet av den inhemska kopparproduktionen. Kommissionen har tillika såsom sin mening uttalat, att kronans ekonomiska intressen vore bättre tillvaratagna i avtalsförslaget än i löpande avtal och att detta kunnat ske utan att kopparverkets försörjning med malm och slig äventyrades. På grund härav har kommissionen tillstyrkt att avtal om legodrift träffas i enlighet med det av utredningsmännen framlagda förslaget.

Kommerskollegium anför:

Såvitt kollegium kan finna torde det allttjämt i nuvarande avspärrningsläge få anses vara önskvärt, såväl att brytningen av kopparmalm inom ifrågavarande gruvfält upprätthålles som att staten har möjlighet att med ej för långt varsel kunna ingripa dirigerande i fråga om brytningens omfattning och inriktning. Kollegium är från denna utgångspunkt ense med utredningsmännen därutinnan, att den nuvarande formen för gruvornas utnyttjande i princip bör bibehållas tills vidare. Varken vid försäljning eller utarrendering torde det vara möjligt att bereda staten den under rådande förhållanden erforderliga omfattande bestämmanderätten, och de av utredningsmännen anförda skälen mot att staten i egen regi eller genom ett särskilt bolag bedriver gruvdriften synas kollegium vara bärande.

Kollegium vill dock understryka vad utredningsmännen framhålla beträffande olägenheterna av legodrift i nuvarande legodriffsavtals bemärkelse. Dels synes nämligen en avtalstid av fem år vara alltför kort, i den mån det

gäller att under normala förhållanden ordna för en fyndighets rationella tillgodogörande, vilket i regel måste ske på avsevärt längre sikt, och dels torde en ur ekonomisk synpunkt fullt ändamålsenlig inriktning av gruvdriften i längden knappast kunna påräknas, om icke ledningen får bära det fulla ansvaret för gruvdriftens ekonomiska utfall.

Av utredningsmännen anföres, att gruvbolaget önskat avtalstidens utsträckning till tio år. Det framgår av vad förut sagts, att kollegium finner en längre avtalstid än fem år i och för sig lämplig. Med hänsyn till att en annan form för ifrågavarande fyndigheters tillgodogörande kan befinnas önskvärd, sedan nu rådande exceptionella försörjningsläge ändrats, finner kollegium emellertid icke anledning påyrka avtalstidens utsträckning utöver den föreslagna tiden.

Den jämlikt 1940 års avtal garanterade vinsten av 7 procent på värdet å utvunna produkter jämte 10 procent å eventuellt driftöverskott har i förslaget utbytts mot en ersättning av 15 procent på driftöverskottet. Detta skall beräknas för varje gruvfält för sig, utan avdrag för underskott vid annat gruvfält. Den föreslagna ändringen synes vara en avgjord förbättring, såsom torde framgå av följande jämförelser.

I fråga om Rävliidenfältet, där driften år 1943 enligt verkställd avräkning lämnade en förlust av cirka 348 000 kronor, exklusive räntor och avskrivningar, skulle förlusten vid tillämpning av nu föreslagna bestämmelser minska med den andel av bruttoförsäljningsvärdet, som gruvbolaget får tillgodoräkna sig, eller med cirka 88 000 kronor till cirka 260 000 kronor.

Beträffande Adak-Lindskölds fältet föreligga ännu icke resultat från regelbunden gruvdrift. På grundval av en i början av år 1943 upprättad brytningsplan och driftskalkyl, som avser en årlig malmbryning av 100 000 ton, och med utgående från 1943 års försäljningsvärden kan emellertid följande kalkyl genomföras. Försäljningsvärdet beräknas brutto till cirka 3 990 000 kronor och driftkostnaderna till 1 600 000 kronor. Enligt nu gällande avtal äger gruvbolaget tillgodogöra sig dels 7 procent på 3 990 000 kronor eller cirka 280 000 kronor, dels ock 10 procent på $(3\,990\,000 - 280\,000 = 1\,600\,000)$ 2 110 000 kronor eller cirka 210 000 kronor, d. v. s. sammanlagt 490 000 kronor. Enligt det nya förslaget skall bolaget erhålla 15 procent på $(3\,990\,000 - 1\,600\,000 = 2\,390\,000)$ 2 390 000 kronor eller cirka 360 000 kronor, d. v. s. $(490\,000 - 360\,000 = 130\,000)$ 130 000 kronor mindre än enligt gällande avtal.

Den främsta fördelen av bestämmelsernas ändring i föreslagen riktning torde emellertid vara, att det företag, som handhar driften, får större intresse för att driftöverskott uppstår och sålunda för att driften inriktas på gott ekonomiskt utbyte. Med nuvarande bestämmelser kan ett ökat årligt produktionsvärde medföra fördel för företaget, även om ökningen skulle hava till följd ett försämrat utfall av driften för staten.

Enligt förslaget har staten rätt att med sex månaders varsel föreskriva, att en förlustbringande drift vid ett gruvfält skall upphöra. Kollegium finner ett förbehåll om sådan rätt vara motiverat.

De förtydliganden, som främst i anledning av inom bolaget företagen omläggning av bokföringen i förslaget införts beträffande driftkostnadernas beräkning och fördelning och angående vad som skall förstås med nyanläggningar och nyanskaffningar, torde i sin mån underlätta företagandet och granskningen av de årliga avräkningarna. Vad angår administrations- och allmänna utgifter skall enligt förslaget inräknas dithörande räntor och normala avskrivningar. Här om finnes intet utsagt i nu gällande avtal, men skäligen erinran torde icke kunna framställas mot att i ett nytt avtal uttryckligen föreskrives härom. Såsom av utredningsmännen framhålls skall ränta

å av bolaget tillhandahållet driftkapital icke utgå. Såsom likaledes av utredningsmännen anföres erhåller gruvbolaget enligt förslaget även rätt att tillgodogöra sig ränta å förrådsmaterial med årligen 4 procent å värdet. En sådan bestämmelse finnes icke intagen i nu gällande avtal och innebär sålunda en nytillkommen förmån för bolaget. Det föreslås fastställt i avtalet, att i centralförråd befintligt material skall beräknas hava ett värde av 500 000 kronor, motsvarande en årlig ränta av 20 000 kronor. Detta värde synes kunna godtagas, då rådande förhållanden nödvändiggöra en betydande förrådshållning för att driftens ostörda fortgång skall kunna anses tryggad. Materialförråden vid gruvfälten få antagas vara av avsevärt mindre storleksordning. Enär det sålunda i fråga om den årliga ränteutgiften rör sig om mindre belopp i förhållande till hela rörelsens omfattning, finner kollegium icke skäl till erinran mot ifrågavarande bestämmelse.

Under hänvisning till vad förut anförts tillstyrker kollegium för sin del, att utredningsmännens förslag lägges till grund för nya avtal med bolaget.

Kollegium har vidare — under erinran om Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 30 juni 1943 angående användningen av de till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. anvisade anslagen å tillhoppa 8,9 miljoner kronor och med förmålan att av nämnda anslag återstode odisponerat ett belopp av cirka 2,1 miljoner kronor — förklarat sig i detta sammanhang även böra ingå på frågan om medelstillgången för ifrågakommande anläggningar. Kollegium anför därvid, att förenämnda odisponerade belopp å 2,1 miljoner kronor, enligt en på anmodan av kollegium av bolaget verkställd beräkning, visserligen försloge för anläggningarnas färdigställande enligt den genom beslutet den 30 juni 1943 fastställda planen, men att av bolaget framhållits, att vissa ytterligare tillredningar och undersökningar utöver den ursprungliga planen behöfde utföras, nämligen enligt följande uppställning.

	Totalkostnad kronor	Häraf under budgetåret 1945/1946 kronor
Tillredningar		
Avsänkning av Adakgruvans centralschakt från 222 till 282 m:s avvägning, 60 m å 1 300 kronor.....	78 000	78 000
Orter å 260 m nivå, 880 m å 200 kronor.....	176 000	40 000
Undersökningar		
Diamantborrning för undersökning av fyndighetsparti mellan 160 och 75 m:s avvägningar, 340 m å 30 kronor, cirka.....	10 000	10 000
Diamantborrning för undersökning av nordvästra malm- delen mellan 160 och 260 m:s avvägningar, 1 195 m å 30 kronor, cirka.....	36 000	36 000
Summa kronor	300 000	164 000

Kollegium anför, att tillredningarna i fråga vore avsedda för brytningens fortsättande under 220 meters nivå i Adakgruvan. Enligt den fastställda planen skulle Adakgruvans centralschakt avsänkas till 220 meters avvägning. Nu vore sålunda avsikten att förbereda brytningen i ytterligare en etage

mot djupet av 60 meters lodrät höjd. Genom hittills utförda undersökningar hade påvisats en omfattande malmföring ned till omkring 260 meters djup, och resultaten tydde på att de största kopparkvantiteterna skulle vara att söka mellan 160 och 260 meters nivåer. Dessa tillgångar bleve sålunda genom de föreslagna tillredningarna tillgängliga för brytning i hela den hittills konstaterade utsträckningen mot djupet. Även om försörjningsläget för koppar inom en relativt kort tid skulle lätta och fortsatt brytning i Adakfältet på dessa djupare nivåer därefter icke bleve oundgängligen nödvändig för säkrande av kopparförsörjningen, syntes dock finnas skäl att på föreslaget sätt vidtaga förberedande arbeten. De föreslagna ortarbetena på 260 meters nivå vore avsedda att öppna kommunikation mellan schaktet och de egentliga malmbrytningsrummen. De separata malmkroppar, som tillsammans bildade fyndigheten, vore oregelbundna och av synnerligen varierande storlek. För brytningens planerande fordrades därför rätt omfattande undersökningar. Av denna anledning hade föreslagits utförandet av vissa diamantborrningar mellan 75 och 260 meters avvägningar.

Kollegium säger sig ännu icke ha haft tillfälle att i detalj granska det uppställda programmet för ortdrivningarna och borrningarna. I varje fall i fråga om de senare borde för övrigt planen få längre fram modifieras med ledning av de efter hand vunna resultaten. De exakta kostnaderna kunde därför icke för närvarande definitivt fastställas, men collegium funne dock lämpligt att i god tid åtgärder vidtoges för ställande av medel till förfogande. Ifrågvärande arbeten finge nämligen anses icke falla inom ramen för vad i 2 § gällande legodriftsavtal avsåges med »malmsens brytning, transporterande och anrikning» utan finge betraktas som »erforderliga anläggningar för malmbrytningen». I 2 § föreliggande förslag till avtal vore tydligt utsagt, att så skulle vara fallet, jämlikt 3) och 4) näst sista stycket. Motsvarande kostnader borde sålunda icke inräknas i de årliga driftkostnaderna utan borde avskrivas under en lämplig längre tidsperiod.

Kollegium framhåller vidare, att legodriften syntes, om nuvarande löne- och prisnivåer icke väsentligt ändrades i ofördelaktig riktning, komma att lämna tillräckligt överskott för täckande av kostnaderna för de ifrågasatta tillredningarna och undersökningarna. Enär emellertid såväl enligt nu gällande som enligt föreslaget nytt legodriftsavtal eventuellt driftöverskott skulle inbetalas till länsstyrelsen i Västerbottens län, erfordrades särskilt bemyndigande för att dessa medel skulle kunna disponeras för ändamålet i fråga. Enligt kollegii mening syntes det vara redigast, om anläggningsmedel anvisades under särskild rubrik i samma ordning som senast skett.

Kollegium hemställer därför, att åtgärd måtte vidtagas därhän, att av innevarande års riksdag utverkades ett investeringsanslag av 300 000 kronor till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Såsom ett led i strävandena att under den nu rådande krisen trygga vår försörjning med metaller, särskilt koppar, träffades i slutet av år 1940 mellan staten och Bolidens gruvaktiebolag det s. k. legodriftsavtalet, vars om-

*Departements-
chefen.*

fattning sedermera utvidgats genom särskilda i mars 1941 och augusti 1943 ingångna avtal. Härigenom har bolaget åtagit sig att till utgången av år 1945 för statens räkning ombesörja driften vid vissa staten tillhöriga eller åt staten av bolaget upplåtna gruvfyndigheter inom de s. k. Bjurfors-, Rävliiden- och Adakfälten i Västerbottens län. Enligt legodriftsavtalet skall staten bekosta för driften erforderliga anläggningar, maskiner, inventarier och transportmedel, och till bestridande av dylika kostnader har riksdagen anvisat anslag å tillhopa 10,9 miljoner kronor. Såsom ersättning för ombesörjandet av driften erhåller bolaget dels en garanterad vinst av 7 procent på medelförsäljningspriset å de utvunna metallerna dels ock 10 procent å eventuellt driftöverskott, vid vars beräkning hänsyn icke tages till ränta och avskrivningar å statens kostnader för anläggningar m. m.

Det ekonomiska resultatet av legodriften har för statens vidkommande varit långt ifrån tillfredsställande. För tiden till den 1 juli 1944 har näraligen driften gått med ett underskott av omkring 680 000 kronor, vilket underskott, i den mån detsamma redan blivit täckt, belastat det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till vissa kostnader för statens gruvegen- dom. Sålunda har driften visat underskott vid Bjurfors med cirka 200 000 kronor och vid Rävliiden med cirka 650 000 kronor, medan den vid Adak visat ett överskott av cirka 170 000 kronor. Vid Bjurfors torde emellertid driften snart komma att nedläggas på grund av att fyndigheten då är utbruten, och vid Rävliiden har en omläggning av driften, avseende brytning av endast den mera högvärdiga malmen, resulterat i att under första halvåret 1944 underskottet utgjort blott omkring 3 000 kronor. Även om man således kan hysa förhoppning om en avsevärd förbättring av det ekonomiska utbytet av legodriften under den ännu icke slutredovisade delen av avtalstiden, torde det dock icke komma att räcka till full förräntning och amortering å det nedlagda kapitalet.

Huvudsyftet med legodriften har emellertid från statens sida icke varit att uppnå vinst utan har varit att i en för landets metallförsörjning bryd- sam tid nyttiggöra här ifrågavarande malmförekomster, vilkas belägenhet därvid nödvändigtvis måste medföra avsevärda transport- och andra föräd- lingskostnader. Ovedersägligen har också genom legodriften vunnits ett myc- ket värdefullt tillskott till vår beredskap på detta område, och behovet av detta tillskott kvarstår alltjämt med oförminskad styrka.

Då det framstod såsom angeläget att vinna klarhet över hur dessa fyn- digheter och de vid dem uppförda anläggningarna lämpligen borde utnytt- jas efter utgången av legodriftsavtalets giltighetstid, uppdrogs förra somma- ren åt tre sakkunniga personer att verkställa utredning härom och att i så- dant syfte med bolaget upptaga överläggningar i ämnet. Resultatet av utred- ningen föreligger nu i tvenne av motiv åtföljda förslag till avtal med bolaget om fortsatt legodrift och om fortsatt upplåtelse till staten av bolagets an- delar i de av legodriften omfattade fyndigheterna. Förslagen ha som bilagor (B och C) fogats till statsrådsprotokollet, och för jämförelses skull har där- till såsom bilaga (A) även fogats det nu gällande legodriftsavtalet. Jag torde

i fråga om detaljer få hänvisa till dessa handlingar, liksom jag vad angår utredningsmännens motivering hänvisar till den tidigare lämnade redogörelsen.

I likhet med utredningsmännen finner jag försäljning av dessa statens gruvfyndigheter icke böra komma i fråga. En gruvdrift i statens egen regi kan däremot synas vara det närmast till hands liggande sättet för fyndigheternas nyttiggörande, särskilt sedan staten lagt ned betydande belopp härför. Emellertid motsvara de av staten bekostade anläggningarna endast de första leden i metallframställningsprocessen, och för en fullt självständig statlig drift skulle erfordras ytterligare betydande kapitalinvesteringar, om vilkas ekonomiska berättigande tvekan måste råda. Då man vidare såvitt möjligt bör undvika uppbyggandet av en statlig organisation för en malmförädlingsrörelse, om vars långvarighet intet för närvarande med säkerhet kan sägas, synas andra alternativ till frågans lösning i första hand böra prövas.

Valet lär då komma att stå mellan utarrendering av fyndigheterna med tillhörande anläggningar och legodrift i nuvarande legodriftsavtals bemärkelse. Utarrendering av staten helt eller delvis tillhörig malmfyndighet har hittills varit den vanligaste formen för nyttiggörande av statens gruvegendom. Att detta förfaringssätt icke tillämpades, när det år 1940 gällde att infoga nu ifrågavarande fyndigheter i produktionen, hade antagligen mer än en förklaringsgrund. Dels torde under då rådande ovissa förhållanden arrendeformen icke ha ansetts lämpligen böra komma till användning och dels hade staten intresse av att icke helt frånhända sig rätten att kontrollera och dirigera den planerade gruvdriften. Då förhållandena härutinnan alltjämt torde vara desamma, synes det ligga närmast till hands att överväga om icke även fortsättningsvis legodriftsformen bör komma till användning.

Särskilt i den utformning legodriften enligt nu gällande avtal erhållit, medför den för staten vissa uppenbara olägenheter. Innan slutlig ställning toges till den nyss angivna frågan, bör det därför undersökas om dessa olägenheter kunna helt eller delvis bortelimineras. Att så är fallet lär framgå vid en jämförelse mellan avtalet och det förslag till nytt avtal, som upprättats efter förhandlingar mellan utredningsmännen och bolaget. De för staten minst fördelaktiga bestämmelserna i det gällande avtalet äro otvivelaktigt, att bolaget äger som ren vinst tillgodoräkna sig dels enligt § 4 a), b) och c) 7 procent av värdet å den till smältverket levererade sligens och malmens utvinnbara metallinnehåll dels ock enligt § 6 II d) 10 procent å eventuellt driftöverskott. En bolaget sålunda oavsett driftresultatet tillförsäkrad vinst kan, särskilt om något mera betydande överskott icke ens vid sträng ekonomisering är att förvänta, knappast vara ägnad att stimulera bolaget till sparsamhet. Bolagets omkostnader för driften debiteras nämligen staten. Enligt avtalsförslaget däremot skall bolagets vinst beräknas endast å driftöverskottet. Den enda vinstmöjligheten för bolaget består alltså i att uppnå ett överskott, och dettas storlek bestämmer vinstens. Stadgandet härom återfinnes i § 6 d) i förslaget, varav framgår att vinsten skall utgöra 15 procent av driftöverskottet. Den ur statens synpunkt avsevärda förbättring, som förslaget så-

lunda innebär, motväges visserligen i någon mån av att överskottet icke såsom nu är fallet skall beräknas på driften i dess helhet utan på driften vid varje gruvfält för sig, så att eventuellt underskott vid ett av fälten icke skall fråndragas överskottet vid det eller de andra. Det oaktat måste förslaget, särskilt i betraktande av att staten enligt § 7 andra stycket äger med 6 månaders varsel beordra nedläggandet av driften vid ett icke vinstgivande fält, anses i nu förevarande hänseende vara betydligt förmånligare för staten än det gällande avtalet. Förslaget tillgodoser också bättre än gällande avtal statens ur kontrollsynpunkt stora intresse av klara och utförliga bestämmelser rörande bolagets redovisningsskyldighet. Till bolagets förmån har i § 6 II c) i förslaget intagits en bestämmelse om rätt för bolaget att tillgodoräkna sig ränta å det kapital, som bolaget lagt ned i förrådsmaterial för legodriften. Värdet av denna förmån är lägst 20 000 kronor om året och torde icke komma att på långt när uppgå till dubbla detta belopp. Å andra sidan saknas i förslaget motsvarighet till den i § 7 i gällande avtal staten ålagda skyldigheten att svara för bolaget i följd av legodriften eventuellt påförd krigskonjunkturskatt.

Med hänsyn till det förut anförda delar jag den i ärendet enhälligt uttalade meningen, att det fortsatta tillgodogörandet av dessa statens gruvfyndigheter bör ske genom legodrift enligt nu föreliggande förslag. Icke heller såvitt angår det nya avtalets giltighetstid avviker min uppfattning från den som uttalats av utredningsmännen och remissmyndigheterna. Jag förordar således att avtalet får gälla till utgången av år 1950.

I samband med slutandet av det nya legodriftsavtalet synes även böra träffas avtal med bolaget om upplåtelse till staten av bolagets andelar i de av nu gällande legodriftsavtal omfattade malmfyndigheterna. Mot det härom av utredningsmännen efter förhandlingar med bolaget framlagda förslaget har jag ingen erinran att framställa.

Kommerskollegium har i sitt remissyttrande anmält behov av ytterligare medel för utbyggande av ifrågavarande gruvanläggningar. Jag vill i anledning härav till en början erinra om de för ändamålet redan beviljade anslagen och i samband därmed något tillrättalägga en av utredningsmännen lämnad uppgift. För bestridandet av de anläggningskostnader, staten enligt legodriftsavtalet är skyldig ställa till bolagets förfogande, beviljade 1940 års urtima riksdag ett reservationsanslag av 2 miljoner kronor till Anläggningar för utnyttjande av vissa staten tillhöriga malmfyndigheter m. m. Såsom framgår av riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1943/44 s. 194 och 195 blev detta anslag förbrukat så när som på ett belopp av 10 000 kronor. Sedermera ha 1942 och 1943 års riksdagar för ytterligare utbyggningar vid Adakfältet och uppförande därstädes av ett anrikningsverk beviljat reservationsanslag om tillhoppa 8,9 miljoner kronor till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. Ehuru utredningsmännen utgått från, att sistnämnda belopp kommer att helt tagas i anspråk, ha de dock uppskattat statens anläggningskostnader enligt legodriftsavtalet

till allenast omkring 10,6 miljoner kronor. Under angiven förutsättning bör beloppet rätteligen vara omkring 10,9 miljoner kronor.

Kommerskollegium har, efter bolagets hörande, funnit beloppet 8,9 miljoner kronor böra förslå för anläggningarnas färdigställande enligt plan. Emellertid har kollegium biträtt ett av bolaget framlagt förslag om utförande av vissa ytterligare tillredningar och undersökningar i Adakgruvan för en beräknad kostnad av 300 000 kronor. Såsom kollegium framhållit utgöra dessa arbeten endast förberedelser för en framtida malmutvinning, och de komma därför måhända att sakna betydelse för vår kopparförsörjning under den nu rådande krisen. Emellertid ingå de uppenbarligen såsom ett led i en rationellt skött gruvrörelse och äga med hänsyn till ovissheten rörande importmöjligheterna en tid efter kriget ett visst värde även ur beredskapsynpunkt. Jag tillråder därför medelsanvisning i enlighet med kollegii förslag.

På grund av ärendets brådskande beskaffenhet tillkom nu gällande legodriftsavtal utan riksdagens medverkan, därvid Kungl. Maj:t begagnade Sig av det av riksdagen (skr. 56/1932 och 110/1940) givna bemyndigandet att upplåta gruvfyndigheter. Ehuru detta bemyndigande alltjämt är gällande, torde dock med hänsyn till legodriftens betydelse och omfattning riksdagen böra beredas tillfälle att uttala sig om det nu föreslagna nya legodriftsavtalet, innan det slutgiltigt godkännes av Kungl. Maj:t. Ett sådant tillfälle kommer att föreligga därest Kungl. Maj:t, i enlighet med vad jag nu under åberopande av det förut anförda hemställer, föreslår riksdagen

att till *Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.* under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av kronor 300 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Folke Lyberg.

Överenskommelse

mellan å ena sidan Kungl. Kommerskollegium för Kungl. Maj:ts och Kronan och å andra sidan Bolidens Gruvaktiebolag rörande utbyggnad och legodrift av vissa Kronan tillhöriga gruvor.

§ 1.

Kronan överlåter åt bolaget att intill utgången av år 1945 med ensamrätt verkställa brytning i kronan tillhöriga malmfyndigheter inom följande utmål i Västerbottens län, nämligen

inom *Bjurforsfältet* i Norsjö socken: Bjurfors utmålsgruva nr 1, Bjurfors utmålsgruva nr 2, Bjurfors utmålsgruva nr 3 och Örgruvan nr 52,

inom *Adakfältet* i Malå socken: Adak nr 2, Adak nr 3, Adak nr 3 A och Adak nr 3 B samt

inom *Rävlidenfältet* i Lycksele socken: Rävli den nr 2, Rävli den nr 3, Rävli den nr 4, Rävli den nr 5 och Rävli den nr 6.

§ 2.

Bolaget åtager sig att på statens bekostnad dels utföra erforderliga anläggningar för malmbrytningen vid ovannämnda gruvor, dels omhändertaga malmens brytning, transporterande och anrikning. Ifrågavarande malmbrytning, transport och anrikning kallas här nedan gemensamt legodriften.

Behövlig krossning och anrikning skall i den utsträckning som befines möjlig och lämplig ske i bolagets anrikningsverk. Därest komplettering av maskinutrustning, anordningar och byggnader erfordras härför, bestrider kronan hälften av sålunda uppkommande kostnader.

Kronan tillhandahåller utan kostnad för bolaget dispositionsrätten till de kronan tillhöriga markområden, som erfordras för legodriften inkl. för upplag, ledningar etc. I den mån dispositionsrätt till av andra ägda markområden erfordras, har kronan att träffa avtal därom.

Bolaget har att uppgöra planer för de erforderliga nyanläggningarna och anskaffningarna ävensom för legodriftens ordnande, vilka planer skola av kommerskollegium godkännas, innan de bringas till utförande.

§ 3.

Av råmalm från de ifrågavarande gruvorna framställd slig ävensom styc kemalm — om sådan tillgodogöres — övertages av bolaget för vidare bearbetning i bolagets smältverk, i den mån som smältverket är inrättat härför och i den omfattning dess smältkapacitet vid förfogbara tillgångar på stenk ol och övriga förbrukningsartiklar samt förefintliga försäljningsmöjligheter för produkterna det tillåter vid samtidig behandling av slig och malm från bolagets egna gruvor. För slig och styc kemalm från legodriften, som sålunda av bolaget förädlas, skall priset beräknas enligt i § 4 angivna grunder.

Malmprodukter från de ovannämnda utmälen, som icke bearbetas vid bolagets smältverk, försäljes av bolaget för kronans räkning på enligt bolagets bedömande bästa erhållbara villkor. Dessa villkor skola före försäljningarnas genomförande delgivas kommerskollegium, som har att omedelbart meddela sina eventuella erinringar mot desamma

§ 4.

Kopparslig och kopparstyckemalm, som levererats till bolagets smältverk, värdesättes räknat vid smältverket enligt följande grunder:

a) Sligens och styckemalmens kopparinnehåll, minskat med 13 kg per ton, värdesättes till 93 % av det medelnettopris, som bolaget under malmens leveransår erhåller vid försäljning av elektrolytkoppar, räknat fob eller f. v. b. vid smältverket.

b) Sligens och styckemalmens silverinnehåll, minskat med 31,1 gram per ton, värdesättes till 93 % av det medelnettopris, som bolaget under året erhåller vid försäljning av silver, räknat fob eller f. v. b. vid smältverket.

c) Sligens och styckemalmens guldinnehåll, minskat med 1 gram per ton, värdesättes till 93 % av det medelnettopris, som bolaget under året erhåller vid försäljning av guld, räknat fob eller f. v. b. vid smältverket.

d) Från summan av de enligt a), b) och c) beräknade metallvärdena avdragas kostnaderna för sligens och malmens smältning, för kopparens raffinering till katoder och gjutning till wirebars, i den mån sådan omgjutning kräves, samt för ädelmetallernas raffinering, allt enligt årets medelkostnad vid bolagets smältverk inkl. kostnaderna för transporter inom verket, provtagningar, analyseringar etc. Härvid iakttages att kostnaderna för rostning (inkl. infrakt och bäddning) fördelas lika per ton behandlade malmprodukter,

skärstenssmältning räknas per ton behandlade malmprodukter efter kostnaden för smältning i därför använd ugn,

konvertering och raffinering av koppar med därtill hörande omsmältning räknas efter kopparinnehållet i behandlade malmprodukter,

raffinering av silver och guld räknas efter malmprodukternas innehåll av dessa metaller.

Till smältkostnad räknas även en proportionell andel i smältverkets administrations- och allmänna utgifter inkl. försäkringar och fastighetsskatter. Smältverkets ifrågavarande utgifter fördelas härvid å olika delar av verket i förhållande till därvarande arbetarantal, varefter legodriften deltager i resp. avdelningars andelar enligt i denna paragraf angivna fördelningsgrunder, d. v. s. beträffande rostningsavdelningen i förhållande till kvantitet behandlade malmprodukter o. s. v. Amortering av redan befintliga och eventuellt tillkommande smältverksanläggningar med ugnar och maskiner, som tagas i anspråk för här ifrågavarande malmers behandling, skall även inräknas i smältkostnaden och utgå med 5 % per år (under högst 20 år) av ursprungliga anskaffningskostnaden. De f. n. befintliga här avsedda anläggningarna äro angivna i bilaga 1. Fördelningen per ton malmprodukt resp. per ton metallinnehåll skall ske efter ovan för de direkta kostnaderna angivna grunder.

Därest även annan från de upplåtna gruvorna erhållen malmprodukt än kopparslig och kopparstyckemalm — exempelvis zinkmalm och blymalm — skulle komma att förädlas i bolagets smältverk, skall sådan malmprodukt värdesättas enligt motsvarande grunder, som enligt ovan gälla för kopparmalmen.

§ 5.

a) De kostnader, som kronan enligt § 2 har att bestrida för utförande av anläggningar (inkl. bostadsbyggnader, vägar, planeringar etc.) samt för anskaffande av maskiner, inventarier och transportmedel (inkl. bilar) betalar kronan till bolaget efter rekvisition.

b) Avlöningar till arbetare och tjänstemän liksom övriga utgifter för legodriften med tillhörande transporter förskottas av bolaget.

§ 6.

Senast den sista i varje månad avgiver bolaget till kommerskollegium rapport över verksamheten under föregående månad med uppgift på för kronan havda utgifter dels för anläggningar, maskiner, inventarier och transportmedel, dels för legodriften, varjämte approximativ beräkning göres av de under månaden framställda malmprodukternas värde jämlikt §§ 3 och 4 här ovan.

Efter utgången av varje kalenderår avlämnas senast den 30 april påföljande år definitiv avräkning för året upptagande

I. å ena sidan

a) de av kronan enligt § 5, a, tillhandahållna medlen,

b) värdet jämlikt § 4 av alla under året till bolagets smältverk levererade malmprodukter liksom värdet jämlikt § 3 av till andra levererade och av dem under året betalade malmprodukter;

II. samt å andra sidan

a) samtliga de anläggnings- och anskaffningskostnader, som kronan har att jämlikt § 2 bestrida, ävensom ersättning för av bolaget för ifrågavarande anläggningar etc. utförda konstruktionsarbeten, vilka härvid upptagas efter Svenska teknologföreningens normer.

b) samtliga legodriftsutgifter inkl. kostnaderna för de lokala förvaltningarna, försäljningsomkostnaderna för sålda produkter, på fastigheter och anläggningar belöpande skatter etc.

För den krossning och anrikning, som sker i bolagets kross- och anrikningsverk, skall legodriften debiteras driftskostnaderna därför och så stor andel i dessa kross- och anrikningsverks förvaltningskostnader, fastighets-skatter och amorteringar (de sistnämnda efter 5 % per år i högst 20 år å ursprungliga kostnader, som ej bestritts av kronan), som motsvarar förhållandet mellan mängden i dessa verk behandlat rågodts från ifrågavarande gruvor och den i samma verk totalt behandlade rågodsmängden,

c) den andel av bolagets gruvförvaltnings allmänna förvaltningskostnader, som svarar mot förhållandet mellan å ena sidan anläggnings- och anskaffningsutgifter enligt a) samt legodriftsutgifter enligt b) och å andra sidan årets anläggnings- och driftsutgifter vid all av gruvförvaltningen bedriven verksamhet,

d) ersättning för omhändertagandet av legodriften med 10 % av den årliga skillnaden mellan å ena sidan I b och å andra sidan II b och c.

Därest summan av I a och b överstiger summan av II a, b, c och d, inbetalas skillnaden av bolaget före den 15 maj till länsstyrelsen i Västerbottens län, och om beräkningen utvisar underskott, ersättes detta inom samma tid av kronan.

§ 7.

För det fall att bolaget får betala krigskonjunkturskatt för intäkter enligt bestämmelserna i detta avtal, skola sådana skattebelopp ersättas av kronan.

§ 8.

Bolaget förbinder sig att väl vårda och underhålla anläggningarna samt att enligt av kommerskollegium godkända planer sörja för en rationell gruvbrytning.

§ 9.

Kronan äger att genom vederbörligt ombud kontrollera bolagets uppgifter och beräkningar, uttaga kontrollprov av produkterna, taga del av resultaten av utförda gruvundersökningar samt kontrollera gruvbrytning, transport och anrikning; skolande kronan om anledning till erinringar eventuellt föreligger utan dröjsmål skriftligen framföra desamma till bolaget.

§ 10.

Underlåter bolaget att behörigen fullgöra sina åtaganden enligt överenskommelsen och har det icke heller inom 3 månader efter skriftlig erinran vidtagit rättelse, har kronan rätt — därest underlåtenheten är av väsentlig betydelse — att uppsäga överenskommelsen till upphörande 6 månader därefter.

§ 11.

Därest bolaget fullgör sina åtaganden enligt överenskommelsen, skall bolaget vid upplåtelse tidens upphörande hava företrädesrätt att på arrende övertaga de i § 1 angivna gruvorna med för deras bearbetande uppförda anläggningar, därest kronan då önskar utarrendera dem till något av staten icke helt ägt företag.

§ 12.

Twist angående tolkningen eller tillämpningen av denna överenskommelse avgöres av skiljemän, tillsatta av Sveriges tekniskt-industriella skiljedomsinstitut, eller, därest detta institut upphört med sin verksamhet, tillsatta enligt gällande lag om skiljemän.

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade och utväxlade.
Stockholm den 30 december 1940.

Kungl. Kommerskollegium

Bolidens Gruvaktiebolag

Axel Gjores

Oscar Falkman

Karl Sidenvall

C. G. Hindbeck

Bilaga I

till överenskommelse den 30 december 1940.

Anskaffningsvärden vid årsskiftet 1940/41.

a) Anläggningar vid Rönnskär, vilkas amortering skall fördelas efter ton smältmalm.

Farbar svängkran (kolkran) inkl. fundament och spår	kronor	197 000
Järnvägsspår inom verksamrådet	»	279 000
Upplagsplats för bränsle (kol)	»	32 000
Kolkrossanläggning vid kolkran	»	28 000
Malminfrakt, inkl. upptiningshall	»	139 000
Kolkrossverk	»	572 000
Torkanläggning för kopparslig	»	98 000
Bäddningsfickor	»	1 105 000
Rostugnsanläggning exkl. gasreningsanläggning	»	2 267 000
Gaskanaler och skorsten	»	1 506 000
Flamugnar (exkl. flamugn I)	»	1 395 000
Laboratorium för smältverk	»	168 000
Elektriska anläggningar	»	514 000
Pumpstation, södra	»	72 000
Reparationsverkstäder	»	460 000
Manskapshus II	»	205 000
Manskapshus III	»	298 000
Lokomotivstall för ånglok	»	30 000
Förrådsbyggnad	»	38 000

Summa kronor 9 403 000.

b) Anläggningar vid Rönnskär, vilkas amortering skall fördelas efter kopparinnehållet i malmen.

Upplagsplats och torkanläggning för kvarts	kronor	188 000
Krossverk för slagg och skärsten	»	467 000
Gasreningsanläggning II för konvertrar	»	538 000
Konverter och anodugnsanläggning inkl. skorstenar	»	1 751 000
Elektrolytverk	»	1 483 000
Katodugnsanläggning	»	124 000
Maskinhusanläggning	»	719 000

Summa kronor 5 270 000.

Bilaga B

Förslag

till

Avtal

mellan Kungl. kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt Bolidens Gruvaktiebolag, å andra sidan, rörande legodrift av vissa gruvor i Västerbottens län.

§ 1.

Kronan överlåter åt bolaget att intill utgången av år 1950 med ensamrätt verkställa brytning i kronan tillhöriga och till kronan upplåtna malmfyndigheter inom följande utmål i Västerbottens län, nämligen

inom *Adakfältet* i Malå socken: Adakgruvan nr 2, Adakgruvan nr 3, Adakgruvan nr 3 A och Adakgruvan nr 3 B, Adakgruvan nr 20, Adakgruvan nr 22, Adakgruvan nr 31, Adakgruvan nr 34, Adakgruvan nr 35, Kourbevaregruvan nr 15, Kuorbevaregruvan nr 15 a, Kuorbevaregruvan nr 15 b och Kourbevaregruvan nr 15 c samt

inom *Rävlidenfältet* i Lycksele socken: Rävliden nr 2, Rävliden nr 3, Rävliden nr 4, Rävliden nr 5 och Rävliden nr 6.

§ 2.

Bolaget åtager sig att på kronans bekostnad omhändervärd brytning, transport och anrikning av malmen från ovannämnda gruvor. Ifrågasvarande malmbrytning, transport och anrikning kallas här nedan gemensamt legodriften.

Behövlig anrikning av malm från Rävlidenfältet skall — i den utsträckning så befinnes möjligt — ske i bolagets anrikningsverk i Kristineberg, dock icke utan bolagets medgivande i större omfattning än per år 55 000 ton malm av ungefär hittillsvarande sammansättning och typ. Bolaget skall emellertid endast vara skyldigt att i anrikningsverket av ifrågasvarande malm framställa andra sliger än hittills, därest kronan ersätter bolaget av sådan framställning föranledda kostnader för nyanläggningar och nyanskaffningar. Anrikningen skall ske enligt de planer för anrikningsverkets drift, vilka bolaget årligen uppgör under hänsynstagande till, bland annat, att nyss angivna maximikvantitet malm, fördelad över året, tillföres det för Rävlidenmalmen avsedda störtchaktet i Kristineberg.

Kronan tillhandahåller utan kostnad för bolaget dispositionsrätten till de kronan tillhöriga markområden, som erfordras för legodriften ävensom för behövliga upplag och ledningar i anledning av densamma. I den mån dispositionsrätt till av andra ägda markområden erfordras, har kronan att träffa avtal därom.

Skulle nyanläggningar och nyanskaffningar för legodriften erfordras vid gruvorna i Adakfältet och Rävlidenfältet, skall bolaget ombesörja dessa på kronans bekostnad.

Såsom nyanläggningar och nyanskaffningar skola räknas:

- 1) byggnader, maskiner och inventarier,
- 2) tillredningar i dagen, såsom röjningar, planeringar, dräneringar, vägar, ledningar och avfallsanläggningar,
- 3) tillredningar under jord utanför malmen, såsom jordavrymning, centralschaktanläggning och kommunikationsorter,
- 4) undersökningar med undantag av sådana undersökningar, som äro direkt föranledda av den fortlöpande malmbrytningen.

Bolaget har att i samråd med kommerskollegium uppgöra planer för legodriftens ordnande på ett rationellt sätt ävensom för erforderliga nyanläggningar och nyanskaffningar.

§ 3.

Av råmalm från de ifrågavarande gruvorna framställda kopparsliger ävensom kopparstyckemalm — om sådan tillgodogöres — övertagas av bolaget för vidare bearbetning i bolagets verk å Rönnskär (Rönnskärsverken), i den mån som verken äro inrättade härför och i den omfattning kapaciteten vid förfogbara tillgångar på stenkol och övriga förbrukningsartiklar det tillåter. Därest annan slig eller annan styckemalm än förut nämnts framställts, skall mellan kommerskollegium och bolaget träffas särskild överenskommelse om huruvida jämväl dylik slig eller malm skall övertagas av bolaget. För sliger och styckemalm från legodriften, som sålunda av bolaget övertagas och förädlas, skall priset beräknas enligt i § 4 angivna grunder.

Malmprodukter från de ovannämnda utmälen, vilka produkter icke bearbetas vid Rönnskärsverken, skola av bolaget för kronans räkning utbjudas till försäljning på enligt bolagets bedömande bästa erhållbara villkor. Dessa villkor skola före försäljningarnas genomförande prövas av kommerskollegium, som har att inom av bolaget begärd erforderlig tid meddela, huruvida villkoren godkännas. Godkännas icke försäljningsvillkoren, skall kommerskollegium meddela bolaget, hur med malmprodukterna skall förfaras.

§ 4.

Kopparslig och kopparstyckemalm, som levererats till Rönnskärsverken, värdesättes räknat vid verken enligt följande grunder:

a) Sligens och styckemalmens kopparinnehåll, minskat med 13 kg per ton, värdesättes till det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen respektive malmen levereras, erhåller vid försäljning av elektrolytkoppar, räknat fritt ombord eller fritt å banvagn Rönnskärsverken.

b) Sligens och styckemalmens silverinnehåll, minskat med 31,1 gram per ton, värdesättes till det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen respektive malmen levereras, erhåller vid försäljning av silver, räknat fritt ombord eller fritt å banvagn Rönnskärsverken.

c) Sligens och styckemalmens guldinnehåll, minskat med 1 gram per ton, värdesättes till det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen respektive malmen levereras, erhåller vid försäljning av guld, räknat fritt ombord eller fritt å banvagn Rönnskärsverken.

d) från summan av de enligt a), b) och c) beräknade metallvärdena avdragas kostnaderna för sligens och malmens uppärbetning (inklusive provtagning och analysering) till katoder och gjutning till wirebars, i den mån sådan omgjutning kräves, samt för ädelmetallernas framställning, allt enligt årets medelkostnad vid bolagets verk, ävensom för erforderliga transporter av metallerna. Härvid iakttages, att kostnaderna för rostning (inklusive infrakt och bäddning) fördelas lika per ton behandlade malmprodukter, skärstenssmältning räknas per ton behandlade malmprodukter efter genomsnittskostnaden för dylik smältning i därför använda ugnar, konvertering och

raffinering av koppar med därtill hörande omsmältning räknas efter kopparinnehållet i behandlade malmprodukter, framställning av silver och guld räknas efter malmprodukternas innehåll av dessa metaller.

I framställningskostnaden inräknas en proportionell andel i *dels* Rönnskärsverkens administrations- och allmänna kostnader, inklusive försäkringar, fastighetsskatter, räntor och normala avskrivningar, *dels* bolagets huvudkontors kostnader, likaledes inklusive försäkringar, fastighetsskatter, räntor och normala avskrivningar. Avskrivningarna beträffande Rönnskärsverken av redan befintliga och eventuellt tillkommande anläggningar med ugnar och maskiner, som direkt tagas i anspråk för här ifrågavarande malmers behandling, utgår med 5 procent per år av ursprungliga anskaffningskostnaden och ränta skall utgå med 2,36 procent per år å sistnämnda anskaffningskostnad. De den 1 januari 1944 befintliga, här avsedda anläggningar äro angivna i bilaga 1.

Rönnskärsverkens i föregående stycke omförmälda kostnader fördelas — i den mån fördelning skall ske — på bolagets huvudkontor samt på avdelningarna inom verken, inklusive verkens centralförvaltning, efter följande fördelningsgrunder:

1) Kostnader för industriområde, samhälle och underhåll av byggnader, sjukvård, säkerhetstjänst och liknande efter antalet anställda.

2) Kostnader för luftskydd och luftvärn efter anskaffningsvärde för byggnader, maskiner och inventarier.

3) Kostnader för avskrivningar, räntor, fastighetsskatter, konsultationer, förenings- och försäkringsavgifter, resor och skjutsar, kontor (inklusive förvaltningspersonal), brukshotell och diverse kostnader efter de på respektive verk inom Rönnskärsverken nedlagda kostnaderna.

Centralförvaltningens andelar enligt 1) och 2) fördelas på Rönnskärsverkens övriga avdelningar i förhållande till nedlagda kostnader.

De på avdelningen kopparverket enligt ovan angivna fördelningsgrunder fallande andelarna fördelas på kopparverkets underavdelningar i förhållande till dessas arbetarantal, varefter produkter från legodriften deltagar i respektive underavdelningars andelar enligt i denna paragraf angivna fördelningsgrunder, d. v. s. beträffande underavdelningen för rostning i förhållande till kvantitet behandlade malmprodukter o. s. v.

Huvudkontorets kostnader fördelas på olika avdelningar av Rönnskärsverken, exklusive centralförvaltningen, och övriga avdelningar inom bolaget, exklusive centralförvaltningen i Boliden och försäljningskontoren, samt legodriftsgruvorna i förhållande till nedlagda kostnader, varefter den på kopparverket fallande andelen vidarefördelas enligt samma principer, som angivits för Rönnskärsverkens centralförvaltnings kostnader enligt ovan.

Därest även annan från de upplåtta gruvorna erhållen malmprodukt än kopparslig och kopparstyckemalm — exempelvis zinkmalm och blymalm — skulle komma att förädlas i Rönnskärsverken, skall sådan malmprodukt värdesättas enligt motsvarande grunder, som enligt ovan gälla för kopparmalmen.

§ 5.

a) De kostnader, som kronan enligt § 2 har att bestrida för nyanläggningar och nyanskaffningar ävensom för av bolaget för ifrågavarande nyanläggningar utförda konstruktionsarbeten å bolagets konstruktionskontor, vilka kostnader upptagas efter Svenska teknologföreningens normer, betalar kronan till bolaget efter rekvisition, dock att mellan kommerskollegium och bolaget kan träffas överenskommelse, att bolaget skall förskotta kostnaden för viss eller vissa dylika nyanläggningar och nyanskaffningar. Har dylik

förskottering skett, skall bolaget vara berättigat att å sålunda utlagda belopp erhålla ränta efter 4 procent per år intill dess betalning sker.

b) Avlöningar till arbetare och tjänstemän liksom övriga utgifter för legodriften med tillhörande transporter förskottas av bolaget. Å dylika förskott utgår icke ränta.

§ 6.

Senast sex veckor efter utgången av varje kalendermånad skall bolaget till kommerskollegium avgiva rapport över verksamheten under kalendermånaden med uppgift på för kronan havda utgifter dels för nyanläggningar och nyanskaffningar dels för legodriften, jämte approximativ beräkning av de under månaden framställda malmprodukternas värde jämlikt §§ 3 och 4 här ovan.

Efter utgången av varje kalenderår avlämnas senast den 30 april påföljande år av bolaget till kommerskollegium definitiv avräkning för kalenderåret upptagande

I. å ena sidan

a) de av kronan enligt § 5 a tillhandahållna medlen,

b) värdet jämlikt § 4 av alla under året till Rönnskårsverken levererade malmprodukter liksom värdet jämlikt § 3 av till andra levererade och av dem under året betalade malmprodukter;

II. å andra sidan

a) samtliga de nyanläggnings- och nyanskaffningskostnader samt konstruktionskostnader, som kronan jämlikt § 2 har att bestrida,

b) samtliga legodriftskostnader, i vilka skola inräknas andelar i följande kostnader, nämligen omkostnaderna i Kristineberg, kostnaderna för centrala gruvförvaltningen i Boliden och huvudkontoret samt bolagets försäljningskostnader.

För den anrikning, som sker i bolagets kross- och anrikningsverk i Kristineberg, skall legodriften debiteras kostnaderna, inklusive så stor andel i på detta kross- och anrikningsverk belöpande omkostnader, som motsvarar förhållandet mellan mängden i detta verk behandlat rågods från ifrågavarande gruvfält och den i samma verk totalt behandlade rågodsmängden. I omkostnaderna skola inräknas förvaltningskostnader, fastighetsskatter, räntor och normala avskrivningar. Förvaltningskostnaderna skola inkludera andel i huvudkontorets kostnader enligt § 4 näst sista stycket samt andel i centrala gruvförvaltningens i Boliden kostnader. Avskrivningarna å för anrikning direkt i anspråk tagna anläggningar skola utgå med 5 procent per år å ursprungliga anskaffningskostnader, som ej bestritts av kronan. Ränta skall utgå med 2,36 procent per år å sistnämnda anskaffningskostnader.

Kostnaderna för centrala gruvförvaltningen i Boliden fördelas *dels* på i Boliden befintliga avdelningar enligt de i § 4 d) tredje stycket 1) och 2) angivna normerna, *dels* på samtliga under gruvförvaltningen hörande avdelningar och legodriftsgruvorna enligt de i § 4 d) tredje stycket 3) och fjärde stycket angivna normerna.

Huvudkontorets kostnader fördelas på legodriftsgruvorna efter i § 4 näst sista stycket angivna grunder.

Bolagets försäljningskostnader fördelas enligt följande fördelningsgrunder, nämligen:

1) Försäljningskostnader (såsom kostnader för lagring, urlastning, frakter och assuranser), direkt hänförliga till viss försäld produkt eller kvalitet av produkt och ej avdragna vid fastställandet av priset fob eller f. v. b. Rönnskär enligt § 4, påföras produkten respektive kvaliteten av produkten.

2) Försäljningskontorens kostnader fördelas på samtliga försålda produkter och kvaliteter av produkter från bolagets olika avdelningar i förhållande till fakturavärdena.

3) De andelar, som enligt 2) falla på koppar, silver och guld jämte dessa produkter enligt 1) påförda kostnader fördelas på kronan och bolaget i förhållande till mängden enligt detta avtal framställda produkter ur malm från ifrågavarande gruvor och bolagets övriga produktion.

c) ränta efter 4 procent per år å förrådsmaterial, upplagt för driften vid legodriftsgruvorna. För denna drift avsett, i bolagets centralförråd befintligt material skall i detta hänseende beräknas hava ett värde av 500 000 kronor.

d) ersättning för omhänderhavandet av legodriften med 15 procent av den årliga skillnaden mellan å ena sidan I b och å andra sidan II b och c. Skulle legodriften vid något av gruvfälten utvisa underskott, skall bolagets nyssnämnda ersättning beräknas endast å överskottet vid det andra gruvfältet.

Därest summan av I a och b överstiger summan av II a, b, c och d, inbetalas skillnaden av bolaget före den 15 maj till länsstyrelsen i Västerbottens län, och om summan av I a och b understiger summan av II a, b, c och d, ersättes underskottet inom samma tid av kronan.

§ 7.

Bolaget förbinder sig att väl vårda och underhålla anläggningarna samt att enligt uppgjorda planer sörja för en rationell gruvbrytning.

Därest det är uppenbart, att legodriften vid ettdera eller båda gruvfälten kommer att för kommande brytning uppvisa underskott enligt avtalet, äger kronan bestämma, att brytningen i gruva, för vilken underskott kan antagas uppstå, skall upphöra intill dess anledning finnes antaga, att legodriften vid gruvan kan hållas i gång utan att underskott uppstår. Bolaget skall emellertid ej vara skyldigt upphöra med legodriften, förrän sex månader förflutit från det bolaget erhållit skriftligt meddelande om att legodriften skall upphöra.

§ 8.

Kronan äger att genom vederbörligt ombud kontrollera bolagets uppgifter och beräkningar, uttaga kontrollprov av produkterna, taga del av resultaten av utförda gruvundersökningar samt kontrollera gruvbrytning, transport och anrikning; och skall kronan om anledning till erinringar eventuellt föreligger utan dröjsmål skriftligen framföra desamma till bolaget.

§ 9.

Underlåter bolaget att fullgöra sina åtaganden enligt avtalet och har bolaget icke inom 3 månader efter skriftlig erinran vidtagit rättelse, har kronan rätt — därest underlåtenheten är av väsentlig betydelse — att uppsäga avtalet till upphörande 6 månader därefter.

§ 10.

Därest bolaget fullgör sina åtaganden enligt överenskommelsen, skall bolaget vid upplåtelse tidens upphörande hava företrädesrätt att på arrende övertaga de i § 1 angivna gruvorna med för deras bearbetande uppförda anläggningar, därest kronan då önskar utarrendera dem till något av staten icke helt ägt företag.

§ 11.

Därest kronan tillhöriga malmfyndigheter inom följande utmål inom Bjurforsfältet i Norsjö socken, nämligen Bjurfors utmålsgruva nr 1, Bjurfors

utmålsgruva nr 2, Bjurfors utmålsgruva nr 3 och Örgruvan nr 52, icke skulle vara utbrutna den 1 januari 1946, skola bestämmelserna i detta avtal tillämpas jämväl å nämnda malmfyndigheter.

§ 12.

Twister i anledning av detta avtal samt tvister rörande däri omförmälda och därav härflytande rättsförhållanden med vad därmed äger samband skola avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän stadgar.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den

Bilaga 1

till avtal den

Anläggningar, i vilkas avskrivning och förräntning staten enligt legodrifts-avtal skall deltaga.

(Anskaffningsvärden per $\frac{1}{1}$ 1944)

1. *Kopparverket (Kopparmalmbehandling).*

Statens andel i annuiteten bestämmes enligt legodriftsavtalets § 4, mom. d, och utgår på följande anläggningar:

Malmupptinningsanläggning	kronor	28 000
Balkbana och malminfraktsanläggning	»	189 000
Infraktsanläggning inkl. transportbanor till bäddningsfickor	»	65 000
Bäddningsfickor	»	1 085 000
Rostugnsanläggningar	»	2 342 000
Roterugnsanläggning	»	242 000
Gasreningsanläggningar	»	226 000
Flamugnsanläggningar	»	1 402 000
Konverteranläggning	»	1 520 000
E. G. R. (för konvertrar)	»	830 000
Skorsten	»	535 000
Gaskanaler	»	923 000
Anodugnsanläggningar inkl. skorsten	»	245 000
Elektrolytverk	»	1 854 000
Katodugnsanläggning inkl. vedgasgeneratorer	»	169 000

Kronor 11 655 000.

Bilaga C.

F ö r s l a g

till

A v t a l.

Mellan Kungl. kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan samt Bolidens gruvaktiebolag, här nedan kallat bolaget, träffas härmed följande avtal:

1) Bolaget upplåter till kronan under giltighetstiden för det mellan kronan och bolaget den träffade avtalet rörande legodrift av vissa gruvor, respektive intill dess bolaget jämlikt punkt 3 här nedan under denna tid eventuellt inträder i gruvdriften, de bolaget tillhöriga andelarna i malmfyndigheter inom de i nyssnämnda avtal avsedda gruvutmålen i Adakfältet. Vad som enligt berörda avtal gäller i fråga om kronans malmfyndigheter skall under upplåtelseiden äga tillämpning jämväl på de sålunda till kronan upplåtna andelarna i fyndigheterna.

2) Bolaget äger att under den tid detta avtal gäller i den årliga avräkning, som enligt § 6 i ovannämnda avtal den skall upprättas, under punkt II: b) upptaga ett belopp motsvarande 40 öre per ton uppfordrad malm från de utmål, vari bolaget är delägare, vilket skall innefatta jämväl gottgörelse för den ersättning, som kan komma att utgå dels enligt § 3 mom. B i ett den 7 och 8 april 1931 slutet kontrakt mellan bolaget och Johan Viktor Abrahamsson och dels enligt § 3 i ett den 21 mars 1930 slutet kontrakt mellan Västerbottens gruvaktiebolag och O. L. Lindsköld.

3) Genom ovannämnda arrende har bolaget ej avhänt sig sin rätt enligt lag att under giltighetstiden för ovannämnda avtal eller därefter anmäla sig att för sina andelar deltaga i gruvdriften vid nästföljande kalenderårs början.

4) Tvister i anledning av detta avtal samt tvister rörande däri omförmälda och därav härflytande rättsförhållanden med vad därmed äger samband skola avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän stadgar.

Av detta avtal äro två exemplar undertecknade och utväxlade.

Stockholm den